

ШЫН

1960 ч.

АВГУСТ
14

ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 190 (4574).

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОМУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ
БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ
СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

Өртөө 20 көп.

Херээженнерниң үшкү Бүгү-тыва хуралы

«Чед чыл планын хуусаа беткеде күүседир дээр социалисттик чарышка болгаш ажылчы чоннарың коммунисттик кижизидилгезинге обласчын херээженнериниң киржилгезинге дуурайдың!» СЭКП Тыва обкомунун иштинги секретары эш С. К. Токаным иштелгенин соода санал беринчики эгелээ.

Чаа-Хөл райондан келген төлээр-грактораз эш Кара-оол бодунун кичирингиздерин турары хуралды кыргычкеринге даяндады. Үлүг-норманын үргүлчү 150—200 хуу чедир, кур чөлөрүн аягырын тургаш, хүдө кылар ажылда 175—200 хуу чедир күсүлдү тургашын меделел, бодунун тускай мергежилги улам-на бектилд, ол эргемин анык эш-өөрүгө дамчыдыл берип ажилдарын хүлээни.

Каа-Хем районун «Ленинчик орук» колхозунун сүт-бараан фермазынын эргелекчизи эш Норкина илдирге үнүп келгеш, чед чылдын ийги чылды алган хүлээлгелерин колхозчу ажыл-ишчилер чедикшигини күсүлдү турарын меделгеш, колхоз бодунун эргелгезиниң бүтү адырларында ажилдап турар херээженнерин, тускай эргемингиздерин колхозчу ажил-агый, экономика, организас талазы-биле эки бажыгларынга бедик доландуун чугаалаан. Эш Норкина бодунун ажилдап турар фермазынын саначыларын ажил дуржулгазын чугаалааш, бо чылдын оон саначылары богтарыңа бажыгларын инек бүрүзүден-не 1350 литр сүтү саар деп хүлээлгени алган, ол чедикшигин күсүлдү турарын турары хуралды кыргычкеринге бүзүрткен.

Куктурузаны болгаш мал чеди өске-даа культураларын тарылга шөлү дька калбарың чорук малдын экир база сүтүк продуктулуун бедикеринге улуг идилги болган, оон уламындан күрүгөгө эшти болгаш сүтүк садарының чартык чыл планын колхоз багыт эвес күсүлгенин эш Норкина меделгеш. 150 инекке фермада кажээ тудуп турарын, аяга барык бажээ ажил механизастаттык болуп орун, оң ачынды аяга чүгө 4 киж ажилдап апарын ол чугаалаан.

Колхоз төвүгө сес чылдын школан амырал дугайында айтыргын колхозчу ада-илериниң өмүзүзүлдө обласчын улус өөредилге кыргычкериниң мурунга эш Норкина тургашкан. Көдээ чонун ортузунга лекция пропагандалың кошкак чоруп турарын, илдиги совет кижиниң моральдыг бодуш-шыларын дугайында, совет медицинаң тематтарлыг лекциялар номчуттунмайн турарын ол база чугаалаан. Көдээ маганнерде уруглар бараанырынң ассортиментин эвээш болуп, ол барааннар чедикпейн базар таварылгалар бар.

Колхозчу ажыл-иш херээженнери чед чыл планының оналгаларын хуусаа беткеде күсүлдү дээр демиселден кезеде берги одуругларын турарын хуралдын киржилгезинге эш Норкина бүзүрдүп чугаалаан.

Кызыл хоорайның пионерлериниң рапорту хуралдын киржилгезинге димиттиг адыш чаксаащыны-биле уткаан.

СЭКП Кызыл хоорайың килдир эргелекчизи эш Пахомова партияның XXI съездинин төгүлүт шийтерилерин амыралга боттаандыр дээр хоорай бодуругларын ажилчылары, ишкер-техничти ажилчылары чартык кылда бедик күрүгүлгезин чедип алган димиттаган. Хоорайның улестур бодуругларынде кой-кой херээженнер бодуруг оналгаларын үргүчү ажык күсүлден, харын-да патротку эгелээш чинини ишчилерлер болуп турар. Чыжээлэргө, ажилчин, албан-хаакчыларың кой үрүзү херээженнер болуп турар обласчын типографиязыңа коммунисттик күш-ажылды бригадалары болгаш шалыччылары дээр шимчөөшкениң эргелекчизи Аяна Попованың паралакчылар бригадасы болган. Бо шалыччы бригадалар чартык чылдыг бодуругке оналгаларын 120 хуу күсүлгеш. Ажилчылары база херээженнер колдаан электро-станцияның коллективин багыт эвээш ажилдап, чартык чылдын планын 110 хуу күсүлгеш. Коммунисттик күш-ажылды бригадалары болгаш шалыччылары деп ат дээр демисежил турарларын хоорайның партия, совет болгаш өске-даа кой-нирти организащылары бүгү хемгелерин-биле деткич турар. Элээн кой бригадаларга ол атты шагдала тавыскан болгаш ону чедип алар дээр чамдыктар чедикшигин демисежил турар.

Чедикшигин чүдүлдер-биле чергелешир бистин ажилыгыста четпестер ам-даа бар деп эш Пахомова меделгеш. Херээженнер ортузуна ажил ам-даа куду бедикле тургустунган. Элээн кой бодуругларын болгаш албан организащылар чедикшигин тургустунган-даа болга, оларын чамдыктыр турары шүүт ажилдавай турар, а чамдык чөлдерде ам-даа тургустунмаан. Херээжен чонун ортузунга тайылбыр массалыг ажилды калбартыр, бичик уругларын коммунисттик сүтга кижиздеринге ада-илериниң ролюн улам бедик чадаже көдүрер төлээде, херээженнер чөлүлдеринин ажилын үлээни-биле экижидери эргекчиз чугула. Хоорайның амырал-чуртталга хандырлыгының чөлөрү конугч четпестер ажилдап турарын оратор меделгеш.

Кызыл хоорайның херээженнери бистин чуртувуска коммунисттик ниетиледди тургустунуң улуг чагай программаның чедикшигин боттаандырарыңа илестейди кыргыч, бүгү делегейге бажыг тайбын дээр демиселге боттарың күш-ажычын үлүг-хуузуң шыдаар-ла шаа-биле кириер дээрзин эш Пахомова бүзүрдүп чугаалаарга, залга адыш чаксаащыны димитир турган.

Чөөн-Хемчик районун Ленин аттыг колхозунда ясли эргелекчизи эш Алажыктын саналын хуралдын киржилгезинге улуг күчөгөй-биле дикчине. Колхозчу күш-ажыл кылып шылдар аргалыг барык 300 чыгам херээженнери колхозта яслини тургустунуң ачынды колхоз бодуругларын бүгү адырларында илестейди ажилдап турар. Чыжээ, тудугта болгаш тудуу бодуругларынде 42 мал ажилында, саначылары кириштар 62, хову болгаш нога ажилында 55 херээженнер ажилдап турар деп оратор чугаалаан. Оон ийиш школа, ясли, клуб, ажил бодууд ажилында 33 херээженнер ажилдап турар.

Херээженнерин ажилдарыңа таарымчалыг байдалды тургустунуң колхоз эт, сүт, дүк бодуурин улам ийиш көмүздүлүгүңе, малды баш саначы эстүрүгүнге улуг идилги болган. Чыжээ, хойжу Ховалыг 100 койдан-на 108 хурганн, Монгуш 110 хурганн, хаваң ажаакчызы Балмыла төрүүр бир хаваңдан-на 16 хаваң олгун доруктуруп алган. Саначы Чахал болгаш өске-даа саначылар чедип айлар дургузуңда инек бүрүзүлгезинде 1160—1490 литр сүтү сагган. Хойжулар Ондар Кызыл биле Сат Самай бир хойдан-на ортумаа-биле 2,6 кг-дан 3 кг чедир дүктү кыргып алганнар. Бо чылдын тудугу херээженнер колхоз суурунун төп кудумчузунга барык 4 километр дурттуг чеге ыңш олдуктан болгаш чаз школаным фундаментиң салган. Кудумчулук амырал-чуртталга дээр, амдангың нарын чедикшиги боттары бажырык билер кылдыр өөренип алыр дээр херээженнериң чүдүлү калбарган.

50 ажыг бичик уругларын колхоз яслинде тургустун, амыраңша дька кой херээженнер боттарың улустуктарынга сагыш амыр ажилдаар аргалыг болу берген.

Бистин колхоз район төвүңден элээн ырак турар болгаш журунда бисте эменгеге черинче дуржулгагы эменч чорудуп бээрин дилеп турар бис деп оратор чугаалаан.

Кызылдык, тудуу заводун ажилчыны эш Куулар Амыр ол бодуругде херээженнери күш-ажылчы бедик күрүгүлгезин дугайын чугаалап, чыл планын бодуругке чери декабрь 25-ке чедир күсүлдүр хүлээлгени алган димиттаган.

Би-Хем районун Туран хоорайда азы-чем маганзинин эргелекчизи эш Шагалын санал бергеш, бараан хуваалдазын чонун негелдизин барымдаалап чорутууларын да релло баштаар чери шынгың шүтүмүчүлээ.

Бай-Тайга районун Сталин аттыг колхозунда херээженнер чөлүлгезин дарагы эш Белек ол районун херээженнериниң ниетиниң ажил-агыйыңа илестейди кыргыч турар апарганы меделгеш, алдарлыг хойжу Уруле Кандага Социалисттик Күш-ажылдык Маалыры бедик атты тывыскамын оон херезин кылдыр көргүзгөн.

Илдирде — СЭКП Тес-Хем райкомуну херээженнер ортузунга ажил чорудар кылдызың эргелекчизи эш Байыр-оол. Оон чугаалаанын болза, бистин мал ажилдыг районустун чонуну 57 хуу херээженнер. Оларның кой кезин мал ажилыңда, Ленин аттыг, «АК-Эрик» колхозтарда херээженнер чөлүлгезин ий ажилдап турар. Районда херээженнерден 295 кижиг партия, совет актив, 41 кижиг улус өөредилгезин, 50 кижиг кадык камгаланың шугуңда ажилдап, бистин даяныр улуг күжүвүс болуп турар.

Рязанчыларын дуржулгазын негелдизин-биле майла 46 саначылар байддалар бар. Эң баштаг театар кйиреримде чүгө 4 класс доостар тур.

обкомунун бешки пленумунун доктаалын сүтгаар ий эки колхозчу аргы-шешер суур дээр, колхозчуларын бажыкарыңа эи эки амырал чуртталга дээр социалисттик чарыш-негелдизин кайтарга күсүлдү турарыңа херээженнерниң хуралы чугаалаан бис. Херээженнерин аргы-шешер, кудумчулук чуртталгазы улам көсүк апарган. 420 ажыг тыва херээженнер хлеб бажыкарыңа өөренип алган.

Оон ийиш эш Байыр-оол бодунун саналын чамдык четпестерин меделгеш. Фермаларга саначыларын күш-ажыл чингелер механизастаттык ам-даа чоруттувмаан. Обласчын кадык камгалал кылдызың эргелекчизи эш Любимова районда амыралы оларын кайтар туралаан алай-биле солуп турары шын эвештер. Уруглар яслинде болгаш садикка дугайында айтыргыш эш Любимова биле обласчын улус өөредилге кылдызың эргелекчизи эш Болдуур-оол аразында күткүп турары ажилы шалтыкты.

Би-Хем районун «Кызыл тараачин» колхозунун Туран фермазынын бызаа ажаакчызы эш Михайлова фермаңың коллективиниң мурундан хуралдын киржилгезинге байыр чедирбешан, бызаа ажаакчызынга беш чыл ажилдаш, 1959 жылда 130 бызаалары доруктуруп, бызаа бүрүзүң конукта ортумак деңиз не-медизин 800 грамм чедиринин, бо чылдын азынар турар 70 бызааларының 40-ян дужаарга конукта ортумак деңиз немедизин 810 грамм болганын чугаалааны хуралдын киржилгезинге конугч өөрүңүч болган.

Инектерин чүгө эки саарычче болгаш бызааларын эки ажаал доруктуруп эвес, харын фермазының девискээрин негелдизди чагылдырарыңа база улуг күчөгөйиңиң салып турар бис деп, эш Михайлова чугаалаан.

Облтребсоюзтуң баштаар чериниң дарагы эш Арланмай саналын Коммунисттик партиянын, Совет чачаактын улуг дузалачызының ачынды Тываның ажил-агый, культуру тургузушкунуңга улуг өскерликиңнер болуп, амырал-чуртталганын культуруг дечелен улуг бедик көдүрер дээр демисел калбарганы меделгеш, кооперация шугуңму-биле 1959 жылдан бээр көдээге үндүрүн хой саначы даарынар ма-шиндалары, демюр орунлары, чунар димдерини радиопримениктерини, хол шактары болгаш амыралдык өске-даа чугула барааныңар санач көргүзгөн.

Колхоз бүрүзүңе чедикшиге черлерин организащылар, хлеб бажыкар чөлөрүн көмүздүлү херээженнери ниетиниң ажилыңга кириштиреринге улуг ужур-дузалыг болур. Ам уде чамдык колхозчулар бажың казынын улустуктарын соора ажилдап, харын арбай тарыл алган турары шын эвес. Оларга ногааларын, картофельди эстүрер херек деп эш Арланмай санадалаан.

1952 жылда 15 харынды саачылап эгелээди. Мээн күш-ажылчы партияды чазың үнелер көргөш, 1958 жылда Күш-ажылчы Кызыл Тук орден-биле, а бо чылдын март сезин таварыштыр Ленин ордени-биле шаарыңа чүрөкчү ханызыңдан өөрүңүч болган деп — Эзегес совхозтун саначызы Оюн Дадар саналын чугаалаан. Ол бодунун фермазында саначы өөрүңүч чедикшигинерин база меделгеш.

Бистин фермазын эртен чылдарда берги черге турган болза, ам үшкү черде барган. Оон чылдагың чүдөл дээрге, чайгы уде чылдагың койпейн, чагыс черде туруп турарыңа болгаш бистин ажилыгысты чагыс ай бажыкарбай, харын ферма эргелекчизи солуруңга өйлежип турарыңда. Мээн ажилдаңымдан бээр ферма эргелекчизинден 30 чыгам кижиг халашкан — деп эш Дадар шүтүмүчүлээ.

РСФСР-ниң алдарлыг артизи эш Мунуук Кара-кыс өс алган. Тываның херээженнери боттарың үшкү Бүгү-тыва хуралыңа ажил-агый, культуру тургузушкунуңга айтырларың чугаалажип турарыңын улуг ужур-дузаны меделгеш, оон чугаалааны болза, уран чүдү чонун уган-мелдерин сайырадыр болгаш кижиздер болгай. Мен театр артизи болганыңда чоңа ынчаар бараан болуп турар мен. Оон-биле кады беш уругларын нези мен. Үргүлүк район кезир болганда артист кижиге өөренири, уругларын кижиздери берге деп, чамдык эштерин болуп турары шын эвес. Бистин ажилдаары-ныжээ, өөренириске, уругларымыс кижиздериңге бүгү-ле таарымчалыг байддалар бар. Эң баштаг доостар кйиреримде чүгө 4 класс доостар тур.

Чурукта: херээженнериң үшкү Бүгү-тыва хуралының чамдык төлээлери болгаш Хакас яслиниң «Октябрь 40 чыл» колхозтуң саначызы Э. С. Саржакова, СЭКП-ниң Хакас обкомунун инструктору М. М. Ижикжова, Абаканың херээженнер божуур бажыдың эргелекчизи К. Н. Пашкова олар Социалисттик Күш-ажылдык Маалыры У. Кандаң-биле бешелелгеш тур.

Хурал сонда хажуң-иши театрың артистери хуралдын киржилгезинге конугч солун концерт көргүскен.

СОВЕТ ТУДУГУЛАР!

ЭПТИГ, ЧИИК ӨРТЕКТИГ, ЧАРАШ КЫЛДЫР ТУДУҢАР!

Тудугжунун хүнү

«Амыралда чаз чүгө орунук тудугчулар амыдыл берип турар» (Н. С. ХРУЩЕВ).

Бижик төрөлгөшүн чырыкчылыг келер үезин — коммунисттик ниетиледди тургузар чагай херекке төлөтпг салымчының кирибешан, совет тудугчулар чамдык болган байырдалын бүтүн күш-ажылчы чаз-чаз тилгелдеринг меделген турарлар. Партианың XXI съездинин болгаш СЭКП РК-ның яль Пленумунун төвүгүт шийтерилерин амыралга боттаандырар. Тудугжунун хүнүңе белектиг ужаражыр дээр чарышты калбарышшаан, бистин обласчын тудугчулары бо чылдын чеди айларында эки түңнелдерин чедип алганнар.

Сылбыал, «Тыва тудуг» трезинде Леонид Бим, Бай-Тайга районун Сталин аттыг колхозта Хертек Байыр, «Тыва даг-дуг» комбинатта коммунисттик күш-ажыл бригаданың икчи келүгүн Монгуш Ясаа, «Коммунтудуг» трезинде Иван Марищев шышап хун бүрүде нормалын ажыр күсүлдү, тудуг планын күсүлгенин төлөтпг салымчының кириш турар мураңгыч тудугчуларын меделгеш херек.

Совет тудугчуларың чамдык болган байырдалыңа алдар кылдыр калбарың социалисттик чарыштын түңнелде чедип алдынган күдүлдерин бүтүн меделгешшан, ажилды бар четпестери эскербес болза, чазы болуш ийик. Чуртталга бажынарын, бодуруге тудугларын ажил-лалга кириер планы чамдык тудуг организащылары чедир күсүлгенин турар. Чыжээ, «Тыва даг-дуг» комбинат бо чылдын ийги кварталыңда тудуг-монтж ажилдарының планын үкшөп. Ол ишкеш «Тыва тудуг», «Коммунтудуг» трестери, облатреб-совозтуг тудуг-монтж эргелекчизи ийги кварталда чуртталга бажынарын тудар база ажиллап кириер планнарын күсүлгөшөр.

1960 жылда чуртталга бажыңарын тудар план эртен чеди айлардын дургуоңда чүгө 28,5 хуу күсүлгениң дүзүрүзүңиң байдалды меделгеш. оортан чогуур түңнелди кыллары өргөжөк чугула. Өвүр, Сүт-Хөл, Чөөн-Хемчик, Тес-Хем, Бай-Тайга, Эрэн, Тожу районнарда коммунал хандырылган болгаш тудуг көптөрлары бо чылдын чедип айларыңда дургууңда чангыс-даа дөрбөлчүн метр чуртталга шөлүн ажиллап кирибейн турда, үстүдө районнарың партияд, совет органнары коммунал хандырылган база тудуг көптөрларың ажилы ажилдарыңча уганган тодаргай медегелерин ала-байн келген.

Тудуг планын чедикшигин күсүлдүр төлээде, тудугларын четчир

хемчөөлүг материалдар-биле хандырыр, тудугтун техникамы бедик бодуругчулук ажыгалар, тудугчуларын күш-ажылын дээр организащылары өргөжөк чугула. Бидди түрүбүзе, Сиаминиң иш ажил-агый чери бо чылдын баштайгы чартымыңда тудуг ижамык белекчээр планын чүгө 88 хуу күсүлгенин. А «Тыва тудуг» трезинде тудугтун техникамы эң чазыс бодуругчулук ажылап турар. Кызыл хоорайның № 11 школаның тудууңа «Пионер» деп кзырлары амга чедир тургустуан, тудугта чугула экидир кылдыр күчүлүк машина 1960 чылдын февраль айлан бээр ажил чок туруп турар. Тожунун, Бай-Хаактың рай үлестур комбинаттары тудугта херээжөр продукцияны бодууринга бо чылдын баштайгы чартында эвээлтекен.

Тудуг ажилдарының темпизин дургелдер, шынарин экиждир, чарыгдалдарын өвөөждүр төлээде, тудугта хун бүрүңүч тодаргай удуртугазың чер-теринг партия, совет организащыларының таламындан хандырары негетинин турар. 1960 чылдын тудуг планын хуусаа беткеде күсүлдүр дээр тудугчулар ортузуңга масса-политиктиг болгаш организащы ажилды күштелдирери, социалисттик чарыштын улам-на калбартыр, тудуг бригадаларың яза авеналарың ажилын дээр организащылары өргөжөк чугула.

1960 ЧЫЛДЫҢ ЧЕДИ АЙЛАРЫҢДА ОБЛАСТА ЧУРТТАЛГА ТУДУУҢУ ПЛАНЫНЫҢ КҮҮСЕЛДЕЗИНИҢ МЕДЭЗЗИ

Районнар болгаш Кызыл хоорай	көлөңүлүк саначы-зын ажилыңа (хуу-биле)	чуртталга ботталган ажилыңа (хуу-биле)	сүтүлгөү (хуу-биле)	ажаакчызы (хуу-биле)	сүтүлгөү (хуу-биле)
Чаа-Хөл	41,3	60,8			
Танды	74,9	48,8			
Би-Хем	74,4	35,9			
Кызыл	52,8	33,1			
Каа-Хем	52,2	26,9			
Барың-Хемчик	45,1	25,1			
Улуг-Хем	34,6	11,1			
Сүт-Хөл	76,8	—			
Чөөн-Хемчик	62,7	—			
Тожу	52,5	—			
Тес-Хем	50,1	—			
Эрэн	41,5	—			
Өвүр	31,9	—			
Бай-Тайга	16,7	—			
областа	53	28,5			

ТУДУГУЛАР БАЙЫРЛАЛЫШ УТКААН ХУРАЛ

Совет тудугчуларың чамдык болган байырдалың — Тудугжунун хүнү уткаан Кызыл хоорайның тудугчулар төлээлериң партия, совет болгаш ажил-агый ажилың каттышкан байырыг хуралы дүүн, август 13-түн кежээнде обласчын бажыңарын тургустунган тудугтун бот эртен. 1960 чылдын чедип айларында тудуг таламы-биле кылдынган ажилдары болгаш чоон соодагы сорулгаларын СЭКП хоорайынун улестур болгаш транспорт кылдызың эргелекчизи эш И. Ильян бодунун илестелиңге тодаргай чугаалаан.

Тудугжунун хүнүңге тураскааткан байырыг хуралдын киржилгезин хуралдын бот-тывыгыр уран чүдү коллективтери улуг концерт көргүске.

Обласчын херээженнериң үшкү Бүгү-тыва хуралының ажилыңа бистин кожанис Хакас автономук обласчын херээженнериң төлээлериңиң саза киришкен. Хуралдын чарас үезинде ийи обласчын төлээлериңиң аразында ажил-агый муракчы дуржулгазы, амыралда чарышты-кынарны чугаалашкан беседалар үргүчү болуп турган. Чурукта: херээженнериң үшкү Бүгү-тыва хуралының чамдык төлээлери болгаш Хакас яслиниң «Октябрь 40 чыл» колхозтуң саначызы Э. С. Саржакова, СЭКП-ниң Хакас обкомунун инструктору М. М. Ижикжова, Абаканың херээженнер божуур бажыдың эргелекчизи К. Н. Пашкова олар Социалисттик Күш-ажылдык Маалыры У. Кандаң-биле бешелелгеш тур. Фото А. Арнир.

1960 чылдың тудуг планын

Областың колхозтарында тудуг

«Тывакабылт» комбинаттың дуржулгалыг тудугжузу эш Б. Кунгаа.

«Тыва даг-дугу» комбинаттың муриакчы тудугжузу эш М. Ясла.

ЧАА ТУДУГДА

Эргентги хүн херелдери Элим кыдым сыйбап кзере, Балды, хире, ырлар үнү Маргышканыг көгөлө үнөр.
Чаа улауг тудушкунуу Чагыланган кытырымыга Оон-моон келген оолдун, кыстын Омак көглүүн чүү дээр оу!
Чоокта чаа-ла аргаа турган Чевүрээлиг дыттар бүтүн Ханалар бооп, улам бедип, Барактарың өөртүп кеилер.
Арны дерин чодар чый чок Ажыл улан китектер тула,
— Бажың доостур — өгленир — деп

Тудуг бригадирини

Улут-Хем районунуң Ленини аттыг колхозунун Д. Агбаан бригадирини тудуг бригадасын эртерек чаада тудугунуң планын күүсеткен, а харында ла планда көрдүңкөн 14 трактор дээр гаражтың, хлаб быжыраар бажының болгаш өске-даа тудугтары кылган. Бригада 1960 чылда 12 чуртталга бажының тудар тургаш 8-ти доозуп, ажылаада кирген, ам артуан 4 бажының октябрь 1-ге, 3000 кой кирер кажаларын сентябрь 1-ге чедир тудуп дооксан турар.

Агбаан 1957 чылда тудуг десятиктеринин бир чыл хуусаалыг курс өөредилгенин доозуп үнгөн. Иччаңга ол тудуг талазы-биле алаан билдиргенин чедип алган. Колхоз баштаар чери ону 1956 чылда-ла тудуг бригадасының бригадиринге томуулаан. Оон бээр-ле ол тудуг бригадалының ажылың багай эвес удурутуп келген. 1948 чылда көдөзө ажыл-агый артелини организастан тургускан активчилериниң бирээзи — Д. Агбаан болур.

Оон бригаданы мал кажаларының септелгенин база чорудуп турар. Тудуг ажылың ол эки организастаның дээш СЭКП обкомунун, обкуүсөкомунун Хүндүөл бижи-биле шаннаткан. Колхозчулар ону баштаар черин кежигүүнүге сонгаан. Агбааның кадыгы — А. Серенмаа тудуг бригаданың база эки ажылап келген.

Бригадир, оон өг-бүлени эң эки арыг-шевкер колхозчу суур дээш колхозчуның бажымыңа эң эки аммырал-чуртталга дээш социалистик чарышка иштейлиг киришкен. Оларынч чагыс-ай кевирлиг чуртталга бажының кырыштыгы, хлаб быжыраар печкалыг, долгандыр херимниг болгаш аладокалыгы. Бажың чымында аны-бүрү үнүш маштар тарыттыңган.

Бажының ишти культураут өзү-биле дериттинген: мында столдар, сандайлар четчир, радио, ырлар хааржак, даярлар машина, кылаан баштыг демир оруннаар болгаш оонаа өске бажың херекселдери бар болуп турар. Бо өг-бүлени бажымың ишти үргүлүп арыг-шевкер. Иччаңга Д. Агбаан культурулур чуртталга талазы-биле эске колхозчуларга үлгерини күртүскөн.

Бригадир, оон өг-бүлени ийитиниң тудуг ажылыңа болгаш боттарымың аммыралыңа ам-даа улуг чедилкиниң болурун Тудугжунун хүнүгө улау-биле күздөм.

Бай-Тайганың тудугжулары

Бай-Тайга районун «Тилделег» колхозунун хоочун тудугжузу К. Кадым-оол хай чылдарың дургузуда тудугта ажылап келген. Амгы район төвү — Төөлү суурга эа-не баштыг кичи эмгелгениң бажымың тудуруңу ол иштейлиг киришкен. Колхоз организастантынының мурунуда суку шооламың, көдө Советтин, салдымың оран-бажынының болгаш чамдык чуртталга бажынының бо бызаңчы тутчуп доозушкан.

1952 чылда колхоз тургустуңганында бээр оон кылмышпаан тудугчулар болж ховар. Бо аразында Кадым-оол колхозчуларың 110 чуртталга бажымың, 12 өрөл школазы, колхоз контролары, инектиң 6, хойнуң — 8 кажаларын, чазаныла мастериазың дооза кылмышкан.

Хей-нитиниң ажылыңдан ол чытып калбайн турар, көдөзө ажыл-агый артелиниң баштаар чериниң

Тудугжунун өөрүшкүзү

Илми болум шаанда шагда самдар өмге Яларангай, докуп, аарип, түрөп чордум. Туйубу дижир артыңни беани билбес, Тунук дайза ышшып, байга чалча чордум.
Бөгүн көрөм, мээр олаум эрес, чараш, Бөлүрөктө бурун үне четкен, чараш, Кала-даа бол сеткил хангай, катым тоглул, Кажан шагдан ижи өөрбөн чолду тылпан.
«Тускай өргөм — туйубу болдум — дээр-дир. Тудуг бурун бисти ол албас, хөжөк. Кичилерге аас-кежиң чедирер дээр Кидин өйдө күжүм, билим дарам чок мен.
Чаштар чурту — салдар кандыг-дыр, чөв, Чараштарың, сайбанактан, ырлашкылаан. Тудугжунуң өөрүшкүзү ол-дур, эай, Тулаң иштүд, сөрүк кирген олауң бөөр мен».

Олаум дыйнаш, кырган болум чалы кирдим, Оранымың дашчы олау болу бердим. Чеденен дээр кидырага санаванар, Чөжем дивес чүткүд, күжөк мен бурган.

Бай-Тайганың тудугжулары

Кежигүү. Хоочун тудугжу хар-назымы үлгүдү да берсе, ажылдарыңга ам-даа торулобайн турар. Колхозтун чартык чылда ажыл-агый тунелдерин үндүргөн хуралыңга ол мындыг хүлээлгелерин алган: тудуг ажылымың нормазың үргүлүчү 150—175 хуу күүседир, аныктырың бызылаңар ажылга өөредил болгаш чедил чылдың ийги чымында тудуг талазы-биле онавалды күүседир мен — дөөм.

Тудугжу 1959 чылда 500 күш-хүнүн ажылап алган, а бо чылын 650 күш-хүнүн ажылап алыр деп сорутангы салып турар. Ол, колхозтун эң дээр тудугжуларының бирээзини санаткан, СЭКП обкомунун, обкуүсөкомун, партия райкомунун болгаш райкуүсөкомунун Хүндүөл бижикири-биле шаннаткан. Колхоз баштаар чери тудугжунуң эки ажылың үнөспө күргөш, чылымыңа өртектеги чүүлдер-биле шаңнап келген.

База он бажың

Эрзин районун «Чаа орун» колхозунун тудугжулары бо чылым он чуртталга бажынының тудар планын бүрүн күүсеткен. Колхоз баштаар чери тудуг бригаданың 2 автомашиныны быныгылаан. Тудугга херектези ышты оң-биле сөөртүп келген.

Бызыңчылар Маадыр-оол, Дотан тудуг талазы-биле тус-тус онашан ажылдарының нормазың 110 хуу күүседир турар. Тудугчулар ам чаа клубтун тудуун ийлеп эгелзэн.

КОЛХОЗЧУ ТУДУЖУНУН МУРНАКЧЫЛАРЫ

Өвүрде «Торгалыг» колхозтун кежигүүнү эш Монгуш Алдын-Херел пилорам башкармыкчымыңа ам 8 чылдың дургузунда ажылап келген. Төрөөн колхозунуң суурун сайырадырыңга хоочун пилорам-шах хей материалдары дилдирип берген. Пилорамы талазы-биле бодуңун билгин, практиктиг мергежилни улам-на бедилгешкен, пилорам башкарымыңа колхозтун анык тудугжулары өөредип турар.

1960 чылдың тудуг планын хуусаа бетинде күүседир, Тудугжунун хүнүгө күш-ажылың белектиг ужуражыр дээш эш Алдын-Херел хүн бүрүде нормазың 130 хуулаан өрү күүседил, бедик шынарлыг дилиг материалдарын колхозчу тудугта берил келген. Пилорамың техниктиг ажылавың ол эки хандырбышаан, оу бедик бөдүрүчүлүг ажылга, тудугта дилиг материалдарың үзүктелешкин чокка берил турар.

Чуртталга бажынының, Торгалыг сууруң чаа школазымы сонгалары, хаалгаларың болгаш өске-даа нарын чүүлдерин бөдүрүп бээрине анык тудугжу эш Тюлюш Данов эң муриакчы киржиң келген. Ол хүнде нормазың 130 хуулаан өрү күүсеттишаан, суурда 8 чылдың чаа школазымы тудуунда чүткүлдүт ажылап турар.

Д. КЫЗЫЛ-ООЛ.
Чуруктара: (солгай талазында) М. Алдын-херел биле Т. Данов.

База он бажың

Эрзин районун «Чаа орун» колхозунун тудугжулары бо чылым он чуртталга бажынының тудар планын бүрүн күүсеткен. Колхоз баштаар чери тудуг бригаданың 2 автомашиныны быныгылаан. Тудугга херектези ышты оң-биле сөөртүп келген.

Бызыңчылар Маадыр-оол, Дотан тудуг талазы-биле тус-тус онашан ажылдарының нормазың 110 хуу күүседир турар. Тудугчулар ам чаа клубтун тудуун ийлеп эгелзэн.

Ажыр күүсеткендер

Совет тудугжуларың чаачыл болган байырдалыңга «Коммунист» теспелге-монтаж эргелдинде эш И. Ошепковага удурткан тудугжубу бригадасы күш-ажылың белектиг ужуражыр тудар. Тудугжунун хүнүгө алдар кылдыр боттарымыңа алган хүлээлгелерин ол бригаданың кежигүүнери эрестиг күүсеткенер. Бо чылым баштайгы чартымыда планын тудугжу кыстар 107 хуу, а июль айың планын—116 хуу күүсеткен.

Тудугжу кыстарың бригадасы тургустуңганыңдан бээр чүтле бир чыл болган. Ынды болза эш Ошепкованың бригадасы муриакчыларың олдуруңга аң кирген. Тудугтун шынарың экижидерин, бөт-үнезин чингедирин олар ай санында чедип ол турарлар.

Амгы үде Ошепкованың бригадасында кичи бүрүзү тудугтун аны-агы тускай мергежилдерин иштейлип алганар. Олар моон соагаар-даа тудугту чүтле бедик шынарлыг чорудар, бөт-үнезин чингедир, күш-ажылың бөдүрүчүлүгү сонсак чокка бедилдери хүлээген.

Бригаданың кежигүүнери шүптү эки ажылап турар. Иланың К. Елкин, Т. Афанасьев оларның бедик бөдүрүчүлүгү болгаш эң эки шынары күш-ажылың онаалан демгелээр чугула.

Ошепкованың бригаданың кежигүүнери школа-интернаттың капитал септелгенин тудугжубу байырдалыңга күш-ажылың белек кылдыр эки шынарлыг доосканар.

В. МИРОШНИКОВ,
тудуг мастери.

Байырлалга белек

Тес-Хем районда Ленини аттыг күдөзө ажыл-агый артелиниң тудугжу эвенозу Шурмактын Саймы-Хемде доктаамал ажылап турар. Совет тудугжуларың чаачыл болган байырдалыңга алдар болдурган социалистик чарышты калбартышаан, эвенозун кежигүүнери 3 чаа бажыныны туткаш, ажылаага кирген, 11 бажыныны кырышаан.

Тудуг эвенозун пилорамы бедик бөдүрүчүлүгүт ажылап, тудугту дилиг материалдары-биле үзүктелешкин чокка хандырып келген. Бо чылдың июль 1-ден бээр пилорамы ажылакчылары Тудугжунун хүнүгө күш-ажылың белек кылдыр

Н. МАЙГЫН-ООЛ.

Коммунизмниң салгакчыларыңа

Кызыл хоорайың Лермонтов күдүмчүзүдө № 11 школазын тудууда Монгуш Огур-оолдун комплекслиг тудуг бригаданың кежигүүнери совет тудугжуларың чаачыл болган байырдалыңга күш-ажылың белектиг ужуражыр турарлар. 920 элуттук школазың бирги казымың кол тудуун олар бүрүн доосканар.

Мында тудугжубу эштер О. Кузнецкая, Ф. Мурович, Д. Чүлүм-оол олар хүн бүрүдө нормазың ажыр күүсеттишаан. Тудугжунун хүнүгө эң бедик көргүзүлгелерин ужурашканар.

С. САНДАН,
тудугчу.

Н. МАЙГЫН-ООЛ.

Чурукта: (солгай талазында) «Тыва тудуг» трезиниң муриакчы архитегуриң тудугжузу эш Монгуш Ошчумааның болгаш хоочун тудугжубу эштер Степан Лонгхитиниң ажылап турары. Ай бүрүзүнде планын олар 160—180 хуу күүседил келгештер.

Фотолары С. Феоктистовтуң болгаш С. Гришиниң.

Хуусаа бетинде күүсөдүшү!

Ажыл-иш-биле

Ачам хоочун тудугу чораш ки- жи. Та, адимни салганым ол чүрө, школага өрөнүп турган-ла тудугу болурун күзөп турган мен. Ичанга- ган 1958 чылда Суг-Аксынын орту- маз школасын доокташ, «Тыва диг- дугу» комбинатка бөрип ажылдй берген мен. Анда чыл хире ажылдан

Тудугуларнын байырлары биле холбаштыр бо арынны Тыва областа чеди чылдын улуг тудугларынын бирээзи «Тывакобалт» руда эргелелиннн Хову-Ак- сында чорудуп турар улуг тудугуларнын тудугуларынга тураскааттывыс.

ЧАА-ЧАА ЧЕДИИШКИННЕРЛИГ УЖУРАЖЫП КЕЛДИВИС

«Тывакобалт» комбинаттын тудугулары боттарынын байырларынын хунуне будургаге планын күүсөдир талазы-биле чаа-чаа чедишкиннерлиг ужуражып келген.

Бо чылдын чеди айларынын дур- гунда куруне планы капитал салымшкын талазы-биле 124,4 хуу, тудуг-эптеге ажылдары—114,6 хуу, дериг-херекселдерин болгаш метан- ниннерни садып аларынын акша- х-реңгилерин шигэедиш алырынын дык ажыр күүсөттинген. Комбинаттын тудугулары чурттага шөлүн ажылгалга киреринин планы 105,3 хуу күүсеткен.

Аш-чөмчүн чаа магазинин тудугу- лар бо чылын ажылгалга кирген болгаш үлетпур барыныннын ма- газинин Улуг Октябрьнин байырла- лыкка чедир база 100 кижэ хары угда чөмчөлөр столвалын декабрь 5-ке чедир ажылгалга кирер деп хулээлгени алганнар. Ам бо тудугу- ларын графика мурнады чорудуп турар.

Одлга-биле ажылалар электротран- сплантин (ТЭЦ-тин) бирги ээлчөөн тударынын тудугу ажылдарын тудугулар чедишкыннер чорудуп келген болгаш ТЭЦ-тин бирги ээлчө- өннү бугу ажылдарын бөгүс, Тудугу- нуу хунунде бүрү доокташ.

Мооң-биле кады «Востокэнерго- монтаж» трестин № 6 эптеге участокуну чорудуп турары эпте- ге ажылдары уругу хожудаш- кыннын чөрүп турарын демгелесе чогутур, оод түнелинде улуг туду- гунун чамдык ажылдары оздай бөөр таварылгалар бар болуп турар.

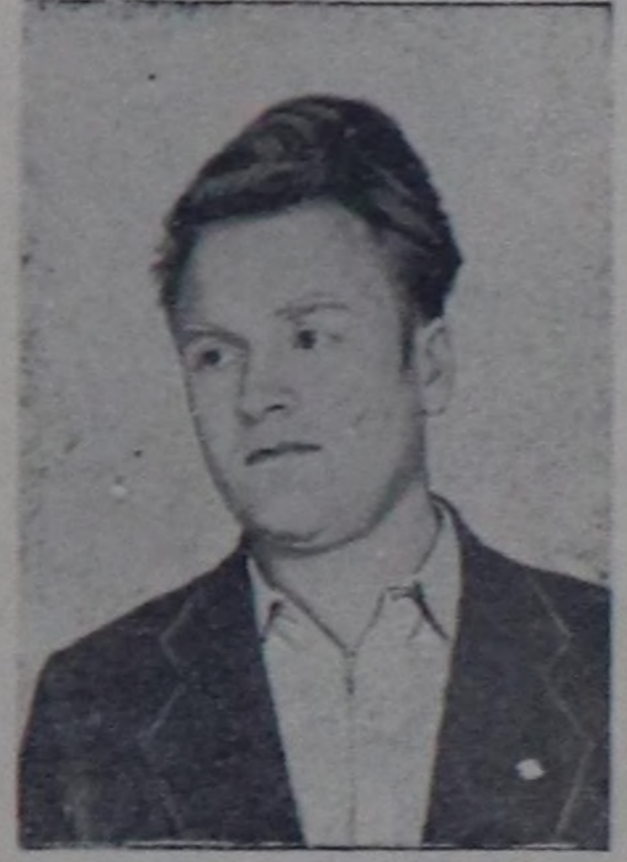
Комбинатты ажылгалга киреринин хуусаазын уузгайга тургаш, оуу тударынын сметалык өрөк-үн- өннү дык улугтарынын айтып турар чаа төлөвилел оналгазы бо чылдын июльда алдыган.

Гидрометаллургия заводу тудугу- лайында айтырып шаг-ла үө шиг- парлеттинген. Ол сорууганын че-

диншкыннин шигирлер дөш «Ты- вакобалт» комбинаттын тудугула- ры бо чылдын программанын че- диншкыннин күүсөдир-биле чөре- леситир, келер чылдын планын күү- сөдиринге база адепейлиг белетпе- ни берген.

1960 чылдынга дептөөрге 1961 чылдын капитал салымшкынна- рынын планы 1,5 ажып катап немей өзөр, оод уламандан комбинаттын тудугулары улуг белеткеп ажыл- дарын чорудуп турар. Төлөвилел ин- ституду ажылчы шигирлерни бер- ген, а тудугулар чаа тудугулары: көп компартер комбинаттын, 100 кижэ ажылдар административ-амба- дырал-чурттага хадыргалынын комбинаттын тудугу эгелөөн. Руданы үрүмөктөп хожулаарынын чага бол- гаш оуу ажылды кымгырынга тавы- рыштыр үрүмөктөр склад турар чө- рөдө чер казар ажылдарын чоруду- берген бис.

Тудугу ажылдарынын демчөөлүн улугтарынын биле холбаштыр тудугу

баазанын өй-шанда белеткөөринин харагысалгалык сорууганын комбинат- тын тудугуларынын мурунда турар. Чаа төлөвилел оналгазын буга- гар ол бааза дык калбарар. Көгже- гер бетондан блоктар будурер тала- зы-биле чаа пех база тудугу баазы- нын составында кирип турар. Ол чөхти тударын бо чылдын эгелөөр болгаш бодунуң баштайгы продук-

циязын келер чылдын баштайгы чартымында ол берип эгелөөр ужу- р-луг.

Комбинаттын тудугулары тудугу баазанын тударын бо чылдын кол- луула доокташ, ичанганг бетонну, эвалдиргаларын, чып өлтөөр деми- бетон кылыгыларын болгаш чазанын- ганын бугу кылыгыларын комбинат бодунуң баазанын алыр аргалык боду берген. Тудугу ажын белеткөө- рин эки организмден, анда ажыл- дар бүрүн механизастаттынган.

Тудугуларын коллективни СЭП ТК-нын июль пленумуна төлөнтүг ужуражыр дөш темплерин белет- кеп турган болгаш боттарынын бо байыралына куш-ажылчы бөлик көдүрүшкүнүг ужуражып келген.

Коммунист күш-ажылды Олег Силжил баштаан бригаданы бо хү- нерде тергип эки ажылдап турар, ол бригаданың кежигунеринден Монгуш Дезде, Долаан Алдын-оол болгаш оон-даа өскелер онза шыла- рап турар. Улетпур тудуунуң шөл- түнде Валерий Кунга баштаан бри- гада база бир чаа корустун тудуунда шалымкын ажылдап, будургаге пла- нын уругу ажыр күүсөдип келген. Даг капитал ажылдарынын М. М. Меркулова баштаган учас- тогу болгаш чурттага бажыннары- нын тудуунуң А. П. Тарасова баш- таткан № 2 участку тудугуларын байырларына эки көргүзүлгөр- лиг ужуражып келген. Эш Еремни- нин баянчылар бригаданы болгаш эш Алошкочанын будучулар звеноу ай санында-ла улуг чедишкыннер- ни чедип ап, мурнакчыларын оду- руундан үмөйн келген.

«Тывакобалт» комбинаттын тудугуларынын коллективни будурга- ге оналгаларын күүсөдир талазы- биле боттарынын чедишкыннерин улам-на көвүдөдүп, чачыл болгаш байырларынын бөгүн будургалачи бөдик көргүзүлгөрлери демгелеп турар. Биствин чедип алган чедишкын- неривис болза анык Совет Тыва- нын өнүгү металлургиянын баш- тайгы улуг будургалачиниң тудугу чедишкыннин күүсөдип дооктарынын чигинин чөк үндөшин ол болур.

П. ГРЕБНОК, «Тывакобалт» комбинаттын капитал тудугулар эргелелинин начальниги.

Аныяктарга кыйгырыым

Хову-Аксынын будургаге черинге 1949 чылдан бөөр ажылдап, бо чер- ниң кыздраан ажылчыны-өрүмкө- чини болуп турар мындыг кижэ мен. Ажылга кирген хүнүмден-не эгелөөн будургаге чөорту өөрөнп, ай са- нында кылыр ажылчынын нормазын 130—140 хуу күүсөдип келдим.

Дуржугалык орус мастерлериниң уадртулгалы-биле өрүмкөчинин түс- тай машинанын-да бо үенин дур- гунда шиггөдип ап, түскай эргөк- кинг-да болдум. Эге баштайгында хол- биле кылыр ажылдын аар-бергезин- даа сүргей турар. Бүтү-ле чер ка- зар ажылдарын, доуракты вагонет- кага чүдөрерин, оуу башкарып чө- рүдөрүн, ол доуракты төгөрүн—бо- ларын шүтүтүүн хол-биле күүсөдип турарымыс.

Шак мындыг ажылдарын күүсө- дүп тургаш, дуржугалык өрүмкө- чилерин ажылдарын көрүп турар, аларнын үлөгөрүн бугагар бөдүм ба- за өрүмкөчти болу берген мен. Тудугу черинге ажылдаккап чөраан улуг күзөлүк ам-на боттанды деп чүрени дордан-на чоргааралымыш- кын-биле көрө берген мен.

Павел СЕДЕН, өрүмкөччи.

Мөнгө турар

Кудайдына, черге көөрге Куйга чымырлы, чүрөк сиикээр Эчмөкөз кайт тудугуң Эч-не кырын орт келдим.

Күдөр боттук анык эр Хүрөң сарык туубуларын Хөдүгүга быччай шапкаш. Кожа өстөй салгылап тур.

Балмылачак алдыттарыл. Кара хүрөң холлар-биле Кожа салган туубуларга Коммунизм хүнү дөш чүр.

Өөрү-биле күдүн кадып, Түтүүк кылан бажыннары өртөмчөйгө көзөй чылда Өндүр бөдик мөнгө турар.

Н. ТУЛУШ.

Участок начальниги А. П. Тарасов.

МЭЭД ӨӨРҮШКҮМ

Чурттага бажыннарынын тудуу- нуа участокунда Константин Пав- лович Юрван баштаан тудугулар бригаданын 1958 чылдан бөөр ажылдап келдим.

Эрткен үениң иштинде бөшкө раз- радтымы бызаачым деп атты чедип

ап, будургалачи мурнакчымын кы- дым сабатырдып турар мен.

Чүгө дөрт класс доокташ мен. Немец-фашисттер эжелекчилерге улур Ада-чурттуң Улуг дайымын үө- зинде ачам фронтка өлүрткөн уку- рунда, өг-бүлөмүн улуу хой бол- ганынын уламандык аманга дуула- жыр дөш бичимден-не будургаге ажылдай берген мен.

Биствин бригаданың ийиралдык болгаш ажыл-ишке кымымак. Нормазымы ай санында-ла 150—180 хуу күүсөдип келдим. Мөөң кызы- мак эки ажылдап турарымын белет- ке биле үлөпөп көргөш областын Хү- нүдөл самбыралында кирген.

Эрткен үениң иштинде 12 квар- тиралык ийи кайт бажыннарын туду- унга ажылдап келдим. Тудугу материалдары четчир болганын- биле ажыл дүргөн чөрүп турар. Бо чылын бөшин элөөн хой бажыннарын чур- ттаралык таарымшар ажылгалга кирген бис. Чамдыкта дилген ма- териялдар чедишкын бээрга ажыл элөөн саадай бергилээр-дир. Бөгүн Тудугулар хүнүн байырап дем- гелешиниш, ол чөтпес чүдүүдү чу- галлавайың барып болбас, чүгө дөрге чурттага бажыннарынын тудуу дүргелдери биствин кол сорууганы болгай.

Амгы үеде база бир 12 кварти- ралык ийи кайт бажыннарын туду- п доокташ, ам иштиңи хөдирлөөшкн- ниң кылып турар бис. Ичанганг элөөн хой ажылчылар чурттаары- га өлүг кылдыр кылган бо бажына- га удавас вөжүп кире бөөр.

Бо чылын чурттага бажыннарын будургаге черинге ажылгалга кир- деринин планын хуусаа бетинде күү- седир дөш калбарган социалисттер чарыкка улам-на илөпейлиг кир- жип, биствин чурттага суурувус чар- паш болгаш хой бажыннарымын чар- гайжыды туттуган чурттага шөлү болурун дөш улам-на бөдик көргү- зүлгөрлери чедип алыр деп сорууганы салып алган ажылдап турар бис.

Бөдүм хуунда анык ажылчы болганымы, «Анылаңдан адын кам- на» деп чугаалап турарып ишкан, эки болгаш бөдик көртүрүлгү ажыл- дар дөш соруугу эалар мен.

Виктор МЕЛЬЧИКОВ, бызаачы.

Арынны редакциянын ажыллак- чымы С. Кызыл-оол организм- таан, чуруктарын Күрүнениң Кы- зылда багмы институтунда бөш- ки куруунуң студентизи В. Ую- лов тырттырган.

чөрааш, эрткен чылдын сентябрь айда бо Хову-Аксынын тудугу чер- ге көзөп дашчылап ажылдай берген мен.

Коммунист күш-ажылдык бри- гадамы деп ададыр эрге дөш дем- секшип турган Олег Силжилдин дашчылар бригаданын мени киир- ген. Бригада мени эки-да хүлөөп алган. Ук бригада ол дөш илчин август айдан эгелеп демисежи бер- ген турган. Ол хүндүлүг болгаш ха- рысаалгалы атты чедип алыр дөш шигирлер демиселче хандыкшип кирген бригадыннн ажыл-амыдыр- лы-биле чурттап эгелей бергеним ол.

Ай санында кылыр ажылдын нор- мазын 150 хуунан куду эвес күүсө- дүр болгаш ажылды чүгө тергипиң эки шынарлыг кылыр деп хулээл- гөс мындыг болган. Харын ол хүлээл- гөвөстөн оранчоо ажыр, 250 хуу-лаа чедиршп турар аларган бис. Будур- ген ажылымысты-даа мастерлер бө- дик шынарлыг кылдыр үлөпөп турар апарган.

Үр болгаш кызымак демиселди түнелинде дашчыларынн коммуни- ст күш-ажыл бригаданы деп бөдик атты чедип алган бис. Ол биствери улам-на сөрүк киирип, күш-ажылчы маадырлыг чоруктарге кыйгырган. Даш салып, бөжым тудар ажылы- мыстың көргүзүлгөрү хүн, ай са- нында-ла улам бөдик көдүрүп ту- рар болу берген. Дуржугалык даш- чылар Олег Силжилдин, Долаан Алдын-оолду, Саг Хуурактын бол- гаш өске-да эштеринин үлөгөри- биле шалымч дашчы болу бердим.

Бөдик атты алганымыстан бөөр будургаге уланымшынын дык хой бажыннарын тудуп келдимис.

Ам 400 өөрөнүчтө өөрөндр үш казг школасын тудуунда ажылдап турар бис. Мөну ажылгалга доклаттынган хуусаазында кирер дөш бүгү кү- шүвүстү үндүрүп турар бис.

Биствин бригаданыста оод, кыс анык өскөл колдан хандыкшымадык ажылдап-даа, өөрөнп-даа турар.

Монгуш ДЕНТЕ, комсомолчу дашчы.

Комбинаттын директору В. Ф. Саенко.

Улуг херектин будуркчулери

«Тывакобалт» руда эргелелиннн амгы үеде чорудуп турар улуг тудугуларынын бирээзи баштайгы эөлчө бо чылын ажылгалга кирер ужураугу оналга-биле ажылдар улуг электростанция болуп турар. Бо станциянын черин казып, дөжөөн салып эгелээринден тура-ла мааза ажыл- дал келген дашчыларыннн комму- нист Яков Романович Корович баш- таан 9 кижэ составгы бригаданы кыштын чыккылама сөөгү-даа, чай- ның улуг өлүн-даа дигрөө, шагынч кайы-даа үезинде күш-ажылчы эрес- малдырлыг чөрүүн көдүрүп келген.

Бригаданың кежигунери станциянын ха- лаларын салып, оод даштан кылыр ажыларын күүсөдип келген.

Дашчыларыннн бригаданы кылыр ажылдын нормазын уругу-ле 150 хуунан куду эвес күү- седип турар. Оон кылган ажылы мастерлер ке- зээде бөдик шынарлыг кылдыр үлөпөп келген.

Бригаданың кежигунери бурузу ай са- нында-ла мундан куду эвес акшаны ажылдап ап турары оларнын эки ажылдап турарын база херечилеп турары ол. Оларнын кижэ бүртүг дөрткү разрядтын дашчылары болду.

Ук бригада дашчыларыннн Вале- рай Кунга баштаан бригаданы-биле чарыкка багай эвес түнелдерини у- ругулу чедип ап, эрткен айынч пла- нын 184 хуу күүсеткен. Дашчылар- дан Алексей Чоллак-оол, Клавдия Кунга, Долаан Чулажих болгаш оон- да өскелер күш-ажылчы маадырлыг чөрүүн көртүрүп турарлар.

Электростанциянын тудуунда ажылдап турар дашчыларыннн В. Кун- га баштаан бригаданы база күш- ажылчы бөдик көргүзүлгөрлери ажыл- дал, ай санында нормазын 150—160 хуу чедир күүсөдип турарын тудугуларыннн байырларын холба- штыр база демгелеп казын.

Амгы үеде эш Коровичинн дашчы- лар бригаданы станциянын түр ха- нызын салырма доозуп бар чыдар. Ол өнү доокташ станциянын дээ- пилерин бетоннап шыварычче кирит- кер. Ичанганг электростанциянын бирги ээлчөөн ноябрьнын бирде ажылгалга кирген турар улуг со- орулганы чедишкыннин шигирлээр- ринге боттарынын күш-ажылчы улуг үлүүн кирер дөш дашчылар бо хүннере дайнымшкыннын ажыл- дап турар.

Чурукта: солагай талазында: оола- га-биле ажылдар чаа электростан- циянын туттунуп турарынын нянги хөвири. Солагай талазыннан он та- лазычче: дашчылар бригадир Я. Ко- рович, дашчылар Н. Панфилов, Л. Степанова, К. Безрукова, О. Шы- ргай-оол, Д. Чулажих, Н. Зиянов, К. Кунга.

